

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
27 березня 2020

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
з дисципліни
«Основи соціальної роботи»

Освітній ступінь: бакалавр з нормативним терміном навчання (прийом на третій курс) на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста

Спеціальність: 231 Соціальна робота

Зміст

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст програми	5
3. Критерії оцінювання	9
4. Список рекомендованої літератури	11

1. Пояснювальна записка

Мета фахового вступного випробування для вступу на здобуття освітнього ступеня бакалавра: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем бакалавра на основі освітньо-кваліфікаційного ступеня молодшого спеціаліста для спеціальності 231 Соціальна робота в межах вакантних місць ліцензованого обсягу.

Форма фахового випробування – тестування.

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Загальна кількість завдань тесту – 90.

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із завдань двох форм:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді (№ 1–85). Завдання складається з основи та чотирьох варіантів відповіді, з яких лише один правильний.

2. Завдання відкритого типу з розгорнутою відповіддю (№ 86–90).

Приклад тестового завдання

20. Показниками професіоналізму соціального працівника є:

1. відповідність вимогам професії;
2. рівень професійних знань і умінь;
3. розуміння значущості професії, відповідність вимогам професії; рівень професійних знань і умінь;
4. співвідношення знань та вмінь професійної діяльності.

90. Визначити зміст та спроектувати програму соціального супроводу інклюзивного навчання дітей з особливим потребами в умовах закладу загальної середньої освіти.

Перелік дисциплін, що виносяться на фахове вступне випробування з основ соціальної роботи

1. Теорія та історія соціальної роботи.
2. Соціальна політика.
3. Технології соціальної роботи.

Вимоги до відповіді вступника

Під час вступного іспиту вступник повинен показати:

1) Знання основних теоретичних положень соціальної роботи, технологій соціальної роботи, дефініцій, понять, концепцій, підходів, передбачених програмою; вміння оперувати ними;

2) Знання соціологічних, психологічних, педагогічних положень, державних документів із освіти та виховання молоді, вітчизняного та зарубіжного досвіду соціальної роботи;

3) Вміти діагностувати, аналізувати, проектувати та розв'язувати різні соціальні проблеми, детерміновані соціальними трансформаціями сучасного суспільства;

4) Вміти розроблювати та реалізовувати соціально-педагогічні програми, проекти; вести науко-творчу, професійно-зорієнтовану діяльність.

2. Зміст програми

Теорія та історія соціальної роботи

Зміст соціальної роботи.

Соціальна робота як наука та навчальна дисципліна. Предмет, об'єкт та завдання соціальної роботи. Структура та категорії соціальної роботи. Зв'язок соціальної роботи з іншими науками. Функції соціальної роботи.

Професія соціального працівника в сучасній Україні.

Кваліфікаційні вимоги до соціального працівника. Професійні та особистісні якості соціального працівника. Комунікативна професіограма соціального працівника. Професія соціального працівника в сучасній Україні.

Історія становлення та розвитку соціальної роботи.

Соціальна допомога як цивілізаційний феномен. Допомога та філантропія в архаїчних суспільствах, державах стародавнього світу. Соціальна допомога в епоху середньовіччя (V – перша половина XVII ст.). Соціальної допомоги у період Нового часу (друга половина XVII – початок XX ст.). Етапи становлення та розвитку соціальної роботи в Україні.

Основні сфери соціальної роботи.

Соціальна робота в системі соціального обслуговування населення: зміст, цілі та завдання. Соціальна робота в системі освіти: особливості, форми та методи. Соціальна робота в пенітенціарній системі. Соціальна робота в системі культурно-дозвілєвої діяльності.

Особистість клієнта як об'єкта соціальної роботи.

Феноменологія поняття «клієнт». Психологічні підходи до клієнта. Підходи до особистості клієнта у соціальній роботі.

Методи соціальної роботи.

Методи індивідуальної соціальної роботи. Методи соціальної роботи з групою. Соціальна робота в мікросоціальній сфері.

Форми соціальної роботи.

Організаційні форми соціальної роботи. Особливості застосування індивідуальних форм соціальної роботи. Групова і масова соціальна робота.

Морально-етичні проблеми соціальної роботи.

Етичні стандарти соціальної роботи в Україні. Структура професійного спілкування у соціальній роботі. Взаємодія у процесі професійного спілкування. Стили спілкування: особливості спілкування соціальних працівників і клієнтів.

Соціальна робота з сім'єю.

Сім'я як соціальний інститут. Функції сім'ї. Сім'я як фактор деструктивного виховання. Типи сімей. Соціальна робота з сім'єю: форми, методи.

Соціальна робота з людьми з обмеженими функціональними можливостями.

Поняття інвалідності: види відхилень. Особливості соціалізації дітей та молоді з обмеженими функціональними можливостями. Моделі соціальної підтримки людей з інвалідністю. Принципи і закономірності реабілітації дітей та молоді з особливими потребами.

Соціальна робота з дітьми, що залишились без батьківського піклування.

Поняття сирітства та соціального сирітства. Соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, що залишилися без батьківського піклування. Традиційні та інноваційні форми опіки. Соціальна робота з дітьми-сиротами. Нормативно-правова база соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Державно-правове забезпечення соціальної роботи.

Основні напрямки державно-правової підтримки соціальної роботи. Правові основи соціального захисту клієнтів. Парадигми соціального захисту прав людини.

Соціальна політика

Теоретичні засади соціальної політики.

Соціальна держава і соціальна політика. Сутність, сфери, напрями, принципи та функції соціальної політики. Інструменти соціальної політики. Взаємозв'язок соціальної політики та соціальної роботи.

Організаційно-правові засади реалізації соціальної політики.

Міністерство соціальної політики України, як суб'єкт реалізації соціально-політичних завдань. Суб'єкти соціальної політики. Громадські, благодійні та інші недержавні організації як суб'єкти соціальної політики: види, напрями діяльності, особливості функціонування в Україні. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії. Базовий державний соціальний стандарт.

Соціальний захист як механізм реалізації соціальної політики.

Система соціального захисту і соціального забезпечення населення. Сутність категорій «соціальний захист», «соціальне забезпечення». Соціальний захист як система. Соціальне забезпечення населення і його складові. Пріоритетні напрями розвитку соціального захисту в Україні. Соціальне страхування: особливості і види.

Державна молодіжна політика і політика зайнятості у контексті пріоритетних цілей соціальної політики.

Категорія «молодь» як об'єкт соціальної політики. Сутність та основні напрями державної молодіжної політики в Україні. Характеристика поняття зайнятості населення. Державне регулювання зайнятості. Державна служба зайнятості як суб'єкт реалізації політики зайнятості населення.

Основні напрями реалізації соціальної політики.

Основні пріоритети соціальної політики з регулювання сімейно-шлюбних відносин. Соціальна політика в галузі: охорони здоров'я. Міграційні процеси в Україні та проблеми їх регулювання. Соціальна політика в галузі освіти, науки, культури, тощо.

Державна соціальна допомога у контексті повноважень соціального працівника.

Диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки соціально вразливих категорій населення. Характеристика системи

соціальних допомог і пільг різним категоріям сімей в Україні. Пільги, гарантії та компенсації людям з обмеженими можливостями. Соціальна політика, спрямована на регулювання етнонаціональних відносин.

Технології соціальної роботи

Теоретичні основи технології соціальної роботи.

Технології соціальної роботи як курс професійної підготовки соціального працівника. Поняття соціальних технологій, їх характеристика. Технологія соціальної роботи як галузь соціальних технологій. Сутність технології соціальної роботи. Класифікація технологій в соціальній роботі. Функції технологій соціальної роботи.

Загальні технології соціальної роботи.

Сутність і характеристика технології соціальної діагностики. Мета, завдання, принципи діагностики. Організація соціальної діагностики. Алгоритм соціального діагностування. Суть діагностичних методів в соціальній роботі.

Оцінювання потреб клієнтів соціальних служб.

Оцінювання потреб у міжнародній практиці соціальної роботи. Європейські соціальні моделі оцінювання потреб. Сучасна українська практика оцінювання потреб. Визначення, мета, типові характеристики, особливості процесу оцінювання. Організація відбору клієнтів соціальних послуг, критерії адресності. Процедура та етапи оцінювання. Визначення та планування соціальних послуг.

Спеціальні технології в соціальній роботі.

Технології соціальної реабілітації: суть, принципи. Види соціальної реабілітації людей з інвалідністю. Структура індивідуально-комплексної програми реабілітації. Кризово-інтервентна модель соціальної реабілітації; зміст. Особистісно-зорієнтована модель соціальної реабілітації, її зміст.

Технології соціальної терапії.

Терапевтичний підхід у соціальній роботі: суть, моделі, форми. Алгоритм соціальної терапії. Види соціальної терапії. Загальні та конкретні терапевтичні технології. Характеристика традиційних та інноваційних технік соціальної терапії. Індивідуальна терапія; терапія самовиховання.

Технології соціальної підтримки.

Консультування як напрям діяльності соціального працівника. Види консультування. Алгоритм контактної форми консультативної роботи спеціаліста. Представництво інтересів клієнта в соціальній роботі. Особливості представництва інтересів. Види представництва інтересів: індивідуальне, колективне.

Особистісно-орієнтовані технології соціальної роботи.

Характеристика конфлікту. Тактики розв'язання міжособистісних конфліктів. Особливості протікання конфлікту.

Технології соціальної профілактики та адаптації.

Сутність, мета, завдання принципи соціальної профілактики. Напрями, види, рівні соціальної профілактики. Алгоритм соціально-педагогічної профілактики. Методи, форми профілактики.

Проектування в соціальній роботі.

Структура соціальної програми. Технологія розробки та впровадження соціальних проектів. Аналіз соціальних програм. Значення проектування в роботі соціального працівника.

Технологія соціальної експертизи.

Поняття соціальної експертизи; специфічні риси експертизи; функції, завдання. Спільні риси соціальної експертизи з технологією соціальної діагностики. Організаційні моделі соціальної експертизи. Етапи роботи експертів при використанні різних моделей соціальної експертизи.

3. Критерії оцінювання

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 90 завдань, з яких – 85 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (самостійна відповідь на питання, на утворення логічних пар, на визначення термінологічних понять, написання міні-творів, есе та інших форм творчої роботи).

За кожен правильну відповідь нараховується 1 бал.

Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання	Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання
0	0	43	108
1	66	44	109
2	67	45	110
3	68	46	111

4	69	47	112
5	70	48	113
6	71	49	114
7	72	50	115
8	73	51	116
9	74	52	117
10	75	53	118
11	76	54	119
12	77	55	120
13	78	56	121
14	79	57	122
15	80	58	123
16	81	59	124
17	82	60	125
18	83	61	126
19	84	62	127
20	85	63	128
21	86	64	129
22	87	65	130
23	88	66	131
24	89	67	132
25	90	68	133
26	91	69	134
27	92	70	135
28	93	71	136
29	94	72	137
30	95	73	138
31	96	74	139
32	97	75	140
33	98	76	141
34	99	77	142
35	100	78	143
36	101	79	144
37	102	80	145
38	103	81	146
39	104	82	147
40	105	83	148
41	106	84	149
42	107	85	150

Від 86-го до 90-го завдання за кожну відповідь нараховується від 0 до 10 балів в залежності від повноти відповіді.

7,6 – 10 балів – завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано,

висновки та пропозиції аргументовано і оформлено належним чином.

5,1 – 7,5 балів – завдання виконано повністю, але допущено незначні неточності у розрахунках або оформленні; або при належному оформленні завдання виконано не менш ніж на 80%.

2,6 – 5 балів – завдання виконано менш ніж на 60%, за умови належного оформлення; або не менш ніж на 80% якщо допущені незначні помилки у розрахунках або оформленні.

0 – 2,5 балів – завдання виконано менш ніж на 40%, без належного оформлення, зі значними помилками у розрахунках або оформленні.

Отже, за 5 завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю вступник може набрати від 0 до 50 балів.

Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 200-бальною шкалою (від 0 до 200) формується за формулою:

$$\text{КО} = 3\text{T} + \text{BT},$$

де **3Т** – бали за виконання завдань тесту з вибором однієї правильної (див. таблицю) відповіді; **BT** – бали за виконання завдань тесту відкритої форми з розгорнутою відповіддю (від 86-го до 90-го).

4. Список рекомендованої літератури

1. Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність / за ред. д.і.н. О. М. Майбороди. К. : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. 184 с.

2. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія та практика соціальної роботи: навчальний посібник. К. : Слово, 2015. 408 с.

3. Комітет ВР України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму. Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист: матеріали парламент. слухань у Верховній Раді України. К. : Парламентське в-во, 2017. 28 с.

4. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: монографія. К : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. 2015. 244 с.

5. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.

6. Історія соціальної роботи / уклад. О. О. Кравченко, О. О. Матрос. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. 69 с.

7. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота (теорія і практика): підручник. К. : Каравела, 2011. 368 с.

8. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія та практика соціальної роботи : навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.

9. Методи та технології роботи соціального педагога / Автори-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К. : Видавничий ім. «Слово», 2011. 496 с.
10. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота (теорія і практика): Підручник. К. : Каравела, 2009. 368 с.
11. Гончарова С. Ю., Отенко І. П. Соціальна політика. Навч. посібник. Х. : Вид-во ХДЕУ, 2013. 200 с.
12. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. 2-ге видання. Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.
13. Право соціального забезпечення в Україні: підручник. Харків : Видавництво «ФІНН». 2012. 640 с.
14. Правове забезпечення соціальної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства. К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 270 с.
15. Іщенко А. О., Овчаренко Я. В. Соціальна і гуманітарна політика: навч.-метод-посіб. Черкаси : Черкас. Нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, Черкаси: [Вид. від ЧНУ ім. Б. Хмельницького], 2011. 400 с.
16. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія та практика соціальної роботи: навчальний посібник. К. : Слово, 2015. 408 с.
17. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги: навчальний посібник. К., 2015. 419 с.